

Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Inteligentné mestá: nová výzva v oblasti spravodlivého prechodu na klimatickú neutralitu: ako uplatňovať ciele udržateľného rozvoja v skutočnom živote?

(2020/C 39/17)

Hlavný spravodajca: Andries GRYFFROY (BE/EA), poslanec Flámskeho parlamentu

Referenčný dokument: list fínskeho predsedníctva Rady EÚ so žiadosťou o vypracovanie stanoviska

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV

1. uznáva, že inteligentné mesto je miestom, kde sa tradičné siete a služby stávajú efektívnejšími vďaka využívaniu digitálnych a telekomunikačných technológií v prospech jeho obyvateľov a podnikov. Okrem využívania informačných a komunikačných technológií (IKT) v záujme lepšieho využívania zdrojov a zníženia objemu emisií prináša inteligentné mesto aj interaktívnejšiu a reaktívnejšiu mestskú správu, ktorá svojim obyvateľom poskytuje lepšie služby prostredníctvom inteligentnejších sietí mestskej dopravy, modernizovaných zariadení na dodávky vody a zariadení na spracovanie odpadu a efektívnejších spôsobov osvetlenia a vykurovania budov, pri ktorých sa na nikoho nezabúda. Inteligentné mesto musí byť aj miestom, kde sa kladie dôraz na vytváranie inkluzívnych a prístupných štruktúr pre vzdelávanie a odbornú prípravu s cieľom rozvíjať kapacity a talent obyvateľstva a zabezpečiť, aby bolo schopné podieľať sa na rozvoji svojej komunity. Víta zvýšené zameranie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja práve z tohto dôvodu, a to, že upozorňujú na skutočnosť, že udržateľnosť si vyžaduje holistický pohľad na všetky aspekty, na ktoré sa tieto ciele vzťahujú;
2. ako už bolo uvedené v stanovisku na tému *Viacúrovňové riadenie a medzisektorová spolupráca zameraná na boj proti energetickej chudobe*, (spravodajkyňa Kata Tüttő, HU/SES) ⁽¹⁾, zdôrazňuje aj potrebu zohľadňovať energetickú chudobu pri navrhovaní rôznych politík, a za jednu z najdôležitejších politických zmien za posledné roky považuje výslovné uznanie potreby prihliadať pri vytváraní terajšej i budúcej politiky v oblasti energetiky a klímy aj na sociálne dôsledky;
3. v súlade s postojom vyjadreným v stanovisku na tému *Inteligentné mestá a obce – európske inovačné partnerstvo*, ktoré vypracoval Ilmar Reepalu (SE/SES), opätovne potvrdzuje význam uznania existujúcej veľkej rozmanitosti mestských sídel, či už sa považujú za mestá alebo nie, a ich vzťahu a komplementárnosti s okolitými vidieckymi územiami. Ako už bolo uvedené v stanovisku na tému *Revitalizácia vidieckych oblastí prostredníctvom inteligentných dedín*, ktoré vypracoval Enda Stenson (IE/EA), rovnako potvrdzuje, že „v súlade s modelom inteligentných miest by sa v iniciatíve inteligentných vidieckych oblastí mal uplatňovať široký prístup k rozvoju a inováciám, ktorý by zahŕňal týchto šesť rozmerov:
 - inteligentné, inovačné, podnikateľské a produktívne hospodárstvo,
 - zlepšená mobilita s dostupnými, modernými a udržateľnými dopravnými sieťami,
 - predstava ekologickej a udržateľnej energie,
 - kvalifikovaní a angažovaní občania,
 - kvalita života z hľadiska kultúry, zdravia, bezpečnosti a vzdelávania,
 - účinná, transparentná a ambiciózná správa“.Zdôrazňuje však, že zásadným doplnkovým prvkom podpory „inteligencie“ musí byť zapojenie občanov a vytvorenie podmienok, ktoré im umožnia rozvinúť ich potenciál, a to prostredníctvom vzdelávania a podpory výskumu, inovácie a sociálnej súdržnosti. To si tiež vyžaduje zavedenie účinnej, transparentnej a spoľahlivej regulácie ochrany a používania údajov;
4. poukazuje na existujúcu priepasť medzi regiónmi, veľkomestami, mestami a malými komunitami, pokiaľ ide o ľudské a finančné zdroje, zručnosti a digitalizáciu. V tejto súvislosti pripomína, že stratégie inteligentného rozvoja sa musia prispôbiť veľkosti obce a že koncepcia sa musí upraviť v závislosti od konkrétnej situácie každej z nich, pričom sa musí zabezpečiť potrebná infraštruktúra a podpora tak, aby všetky skupiny mali dostatočný prístup k informáciám a digitálnym službám;

⁽¹⁾ COR-2018-05877-00-01-AC-TRA (SK) (Ú. V. EÚ C 404, 29.11.2019, s. 53).

5. poukazuje na to, že Európska komisia vo svojich odporúčaní vydaných po posúdení návrhov integrovaného národného energetického a klimatického plánu na obdobie 2021 – 2030, ktoré predložili jednotlivé členské štáty EÚ, vyzvala na ambicioznejšiu snahu zabezpečiť, aby sa ciele v oblasti klímy na rok 2030 stanovené v Parížskej dohode a prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo do roku 2050 dosiahli prostredníctvom intenzívnejšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti, ako aj modernizácie hospodárstva;
6. uznáva, že rozsah tejto výzvy a prierezový charakter zmeny klímy si vyžadujú integrované riešenia založené na odstraňovaní problémov, ktoré sa zaoberajú viacerými vzájomne pôsobiacimi a interferujúcimi dynamikami a cieľmi;
7. zdôrazňuje význam úzkeho prepojenia cieľov udržateľného rozvoja s politickými cieľmi politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027, najmä pokiaľ ide o politický cieľ 2 „ekologickejšia, nízkouhlíková Európa vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, adaptácie na zmenu klímy a prevencie a riadenia rizika“, čo by mohlo uľahčiť dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja prostredníctvom osobitných cieľov stanovených v návrhoch nariadenia;
8. uznáva, že prechod na klimaticky neutrálnu budúcnosť zahŕňa okrem potrebnej adaptácie na dôsledky zmeny klímy a dekarbonizácie odvetvia energetiky, budov a mobility aj prechod na obehové hospodárstvo, udržateľnú transformáciu poľnohospodárskych a potravinových systémov a ochranu ekosystémov a biodiverzity. V tejto súvislosti podporuje možné zriadenie európskeho strediska pre monitorovanie klimatickej neutrálnosti;
9. oceňuje úsilie Dohovoru primátorov a starostov a iniciatívy Čistá energia pre ostrovy EÚ pri mobilizácii miestnych samospráv, miestnych podnikov, miestnych akademických a vzdelávacích inštitúcií, ako aj miestnych komunitných organizácií, pokiaľ ide o vypracúvanie stratégií dekarbonizácie, a vyzýva európske miestne a regionálne samosprávy, aby sa pripojili k opatreniam v súlade s Dohovorom primátorov a starostov a iniciatívou Čistá energia pre ostrovy EÚ, a aby ich vykonávali a monitorovali;
10. vyzýva členské štáty, aby tému inteligentných obcí zahrnuli do svojich národných energetických a klimatických plánov a uznali jej veľký potenciál z hľadiska nákladovej efektívnosti, energetickej účinnosti a znižovania objemu emisií;

O inteligentnom riadení inteligentných obcí

11. zdôrazňuje, že inteligentné mestá a obce poskytujú vynikajúcu príležitosť na zavedenie mechanizmov inteligentného riadenia a pritom zlepšujú schopnosť miestnych samospráv prijímať rozhodnutia v čoraz zložitejšom prostredí;
12. zdôrazňuje potrebu urýchliť prechod na inteligentný model riadenia na miestnej a regionálnej úrovni prostredníctvom rozvoja a poskytovania elektronických služieb, ktoré umožňujú občanom získať prístup k širšej škále služieb elektronickej verejnej správy z jedného účtu;
13. žiada, aby sa európsky semester ako nástroj na koordináciu hospodárskych politík EÚ považoval za rámec, v ktorom sa bude pracovať na posilňovaní cieľov udržateľného rozvoja a ktorý bude slúžiť na plánovanie, monitorovanie a hodnotenie ich vykonávania v celej EÚ;
14. opätovne potvrdzuje kľúčovú úlohu viacúrovňového riadenia pri zabezpečovaní účinného boja miestnych samospráv proti zmene klímy a ich plnení cieľov udržateľného rozvoja, a domnieva sa, že inteligentné mestá sú v tejto súvislosti rozhodujúcim faktorom;
15. uznáva využívanie zdaňovania a verejného obstarávania ako nástroja na urýchlenie zavedenia inovačných a udržateľných technológií na trh, pričom sa zabezpečí, že sa budú uplatňovať na základe požiadaviek v oblasti dopytu a umožnia, aby sa výzvy riešili prostredníctvom miestnych decentralizovaných riešení;
16. sa nazdáva, že otvorené údaje v štandardných formátoch sú kľúčovým nástrojom na podporu vytvárania a rozvoja inteligentných miest, a zdôrazňuje, že súbežné poskytovanie „otvorených komponentov“ (t. j. otvorených rozhraní API) bude fungovať ako významný stavebný prvok pri rýchlejšom a flexibilnejšom vytváraní a znásobovaní riešení pre inteligentné mestá;
17. uznáva potenciál údajov vytvorených užívateľskými rozhraniami v reálnom svete, ako sú mobilné zariadenia občanov alebo inteligentné merače, a žiada, aby sa vypracovali komplexné rámce, ktoré by integrovali a využívali údaje vytvorené používateľmi na účely inteligentného riadenia a zároveň zaručovali požadovanú ochranu vlastníkov údajov;
18. pripomína, že je dôležité podporovať ciele v oblasti klímy na regionálnej alebo mestskej úrovni tak v prípade, ak sú tieto ciele stanovené priamo, ako aj v prípade, ak sú odvodené od cieľov v oblasti klímy na vyššej úrovni, pričom na dosiahnutie týchto cieľov sa využívajú riadne technické a vedecké miestne spôsoby;

19. zdôrazňuje, že inteligentné udržateľné riadenie miest zahŕňa posun od krátkodobých, neholistických politík k dlhodobým, systémovým prístupom založeným na učení. Tento posun si vyžaduje strategické a nepretržité riadenie zmien uplatňované na tie existujúce štruktúry mestskej správy, ktoré by mohli viesť ku krátkodobému a k izolovanému rozhodovaniu;
20. zdôrazňuje, že popri význame stanovovania cieľov je tiež potrebné vypracovať nevyhnutné konkrétne opatrenia a zaistiť sprievodné monitorovanie týchto opatrení, aby sa v prípade potreby mohli vykonať úpravy. Vytvorenie vzdelávacích sietí, do ktorých budú zapojené iné subjekty a znalostné centrá, zlepší tento „proces učenia“, pokiaľ ide o ciele a opatrenia;

Inteligentné veľkomestá, mestá a obce a plnenie cieľov udržateľného rozvoja

21. pripomína, že VR sa už niekoľko rokov intenzívne zaoberá rámcom cieľov udržateľného rozvoja a svoj postoj zhrnul v nedávnych stanoviskách na tému *Ciele udržateľného rozvoja: základ dlhodobej stratégie EÚ pre udržateľnú Európu do roku 2030*, ktoré vypracoval Arnoldas Abramavičius (LT/ELS) ⁽²⁾, a *Udržateľná Európa do roku 2030 – opatrenia v nadväznosti na ciele udržateľného rozvoja OSN, ekologickú transformáciu a Parížsku dohodu o zmene klímy*, ktoré vypracovala Sirpa Hertell (FI/ELS) ⁽³⁾;
22. v súlade so stanoviskom na tému *Udržateľná Európa do roku 2030 – opatrenia v nadväznosti na ciele udržateľného rozvoja OSN, ekologickú transformáciu a Parížsku dohodu o zmene klímy*, ktoré vypracovala Sirpa Hertell (FI/ELS) ⁽⁴⁾, opakovane potvrdzuje, že „v záujme dosahovania hospodárskych, environmentálnych, sociálnych a kultúrnych cieľov udržateľnosti je zásadne dôležité spoločne sa dohodnúť na konkrétnych míľnikoch, ukazovateľoch a meraní údajov týkajúcich sa zmeny klímy a cieľov udržateľného rozvoja“. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že inteligentné mestá a obce môžu byť priekopníkmi vďaka inteligentným technológiám a procesom zberu údajov, ktoré zavádzajú;
23. opakovane upozorňuje na to, že „sú potrebné spoľahlivé údaje o klíme na nižšej ako celoštátnej úrovni, ako aj na význam využívanie nových technológií, ako napríklad umelej inteligencie, na objasnenie opatrení miestnych komunít v oblasti klímy. V tejto súvislosti pripomína význam čo najväčšieho využitia databázy Dohovoru primátorov a starostov a možnosti vytvorenia prepojenia medzi miestnymi údajmi a vnútroštátne stanovenými príspevkami prostredníctvom zavedenia miestne stanoveného príspevku“ ⁽⁵⁾. V tomto kontexte opätovne pripomína, že je mimoriadne dôležité poskytnúť inteligentným mestám a obciam nástroje zamerané na posilnenie ich schopnosti zhromažďovať a analyzovať údaje a využívať ich na zlepšenie rozhodovacích procesov;
24. domnieva sa, že inteligentný prístup je kľúčovým nástrojom na dosiahnutie cieľov týkajúcich sa čiastkových cieľov v rámci cieľa udržateľného rozvoja č. 11, ktorý sa týka udržateľných miest a komunít, ako aj cieľa udržateľného rozvoja č. 13, ktorý sa týka ochrany klímy;
25. uznáva, že inteligentné mestá musia zapojiť svojich občanov, aby sa mohli aktívne podieľať na formovaní miestneho kontextu. Iniciatíva ľudí, ktorú podporujú a dopĺňajú informačné a komunikačné technológie a služby miestne prispôbené občanom, dokáže umožniť identifikáciu a vykonávanie inteligentných riešení a kolektívnych nápadov, ktoré zvyšujú kvalitu miest a posilňujú ich udržateľnosť, a tým budovať sociálny kapitál a odolné obce a zároveň pamätať na potrebu riešiť problém energetickej chudoby. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že je dôležité prekenuť digitálnu priepasť a zvýšiť úroveň zručností občanov s cieľom zabezpečiť, aby inteligentné obce neselegovali zraniteľných občanov a aby sa zabránilo akémukoľvek sociálnemu vylúčeniu. Rovnako vo verejnom sektore sociálneho bývania považuje za dôležité podporovať energetickú efektívnosť a inovátné technológie na boj proti energetickej chudobe;

Inteligentné veľkomestá, mestá a obce a prechod na klimaticky neutrálnu a biologicky rozmanitú Európu efektívne využívajúcu zdroje

26. s cieľom umožniť inteligentný prechod považuje za strategicky dôležité vypracovať osobitné programy na zvýšenie digitálnych zručností obyvateľstva, ktoré budú zohľadňovať rôzne vekové kategórie a situácie z profesionálneho hľadiska a vychádzať zo skúseností a osvedčených postupov, ktoré sú porovnateľné s projektmi inteligentných miest;
27. víta priekopnícke skúsenosti niektorých inteligentných obcí, ktoré už prechádzajú k riešeniam v rámci obehového hospodárstva pre budovy, mobilitu, výroby, odpadové hospodárstvo a pri plánovaní a riadení svojich území, a nabáda Európsku komisiu, aby naďalej podporovala tento aspekt vo všetkých inteligentných obciach. Tieto príspevky budú zohrávať významnú úlohu pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja;
28. konštatuje, že inteligentné technológie zohrávajú kľúčovú úlohu pri vykonávaní balíka opatrení v oblasti čistej energie a pri úspešnom vykonávaní prechodu na čistú energiu. V tomto zmysle poukazuje na skutočnosť, že inteligentné mestá a obce sú účinným nástrojom na zabezpečenie toho, aby sa tieto inteligentné technológie vykonávali konzistentným a harmonizovaným spôsobom, pričom sa čo najviac využijú existujúce potenciálne synergie;

⁽²⁾ COR-2019-00239-00-00-AC-TRA (SK) (Ú. V. EÚ C 404, 29.11.2019, s. 16).

⁽³⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA (SK) (pozri stranu 27 tohto úradného vestníka).

⁽⁴⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA (SK).

⁽⁵⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA (SK).

29. sa domnieva, že miestne energetické spoločnosti sú silným zdrojom na zabezpečenie spravodlivého prechodu na čistú energiu, podporuje zapojenie občanov do inteligentných miest a obcí a pripomína v tejto súvislosti návrhy, ktoré predložil vo svojom stanovisku na túto tému⁽⁶⁾;
30. pripomína, že príroda zohráva dôležitú úlohu pri plnení cieľov udržateľného rozvoja týkajúcich sa chudoby, hladu, zdravia, blahobytu a udržateľných miest. Zdôrazňuje, že inteligentné mestá a obce by mali považovať riešenia inšpirované prírodou a zelenú infraštruktúru za základné doplnkové opatrenia na zabezpečenie ochrany ekosystémových služieb a biodiverzity a na podporu ich udržateľného využívania a obmedzenia zaberania pôdy;
31. pripomína, že v európskej dlhodobej stratégii klimateckej neutrálnosti do roku 2050 sa uznáva ústredná úloha inteligentných technológií a miest pri dosahovaní klimateckej neutrálnosti;
32. pripomína, že okrem lepšieho zohľadňovania problematiky zmeny klímy v rozpočte je potrebné prijať účinné opatrenia na postupné ukončenie dotácií pre fosílna palivá, vďaka čomu by sa vytvorili rovnaké podmienky pre obnoviteľné zdroje energie, podporila zmena správania a vytvorili potrebné zdroje na podporu spravodlivej transformácie;
33. konštatuje, že v rámci prechodu na klimateckú neutrálnosť sa vytvárajú kvalitné pracovné miesta v obehovom hospodárstve, čistej energetike, potravinárstve a poľnohospodárstve, a vyzýva EÚ, aby prostredníctvom politiky súdržnosti, Európskeho sociálneho fondu (ESF+) a Programu InvestEU zvýšila vzájomnú prepojenosť cieľov v oblasti klímy;
34. poukazuje na to, že riešenia pre „inteligentné vody“ majú čoraz väčší význam ako súčasť komplexnej politiky inteligentných miest zameranej na udržateľné riešenia v oblasti klímy;
35. pripomína význam zavádzania inteligentných infraštruktúr a domnieva sa, že inteligentné mestá a obce sú prirodzenými priekopníkmi v tejto oblasti;
36. pripomína, že pre úspešný prechod na klimateckú neutrálnosť má kľúčový význam energetická účinnosť budov a že inteligentné riešenia tu majú zohrávať rozhodujúcu úlohu. V tomto zmysle upozorňuje na skutočnosť, že tieto inteligentné riešenia budú pravdepodobne účinné len vtedy, ak budú súčasťou celého kontextu inteligentných miest a obcí a nebudú sa vykonávať ako izolované riešenie. V tejto súvislosti tiež poukazuje na dôležitú úlohu iniciatívy *Inteligentné financovanie inteligentných budov* pri zaisťovaní mechanizmov financovania na tento účel;
37. poukazuje na to, že miestne a regionálne samosprávy zohrávajú kľúčovú úlohu pri vykonávaní udržateľnej bytovej politiky a v praxi rozhodujúcou mierou prispievajú k realizácii cieľov politiky Európskej únie;
38. vyzýva na poskytovanie stimulov zameraných na maximálnu energetickú účinnosť nových a modernizovaných budov v súlade s normami pasívneho domu spolu s využívaním inteligentných technológií v budovách, ak je to vhodné;
39. pripomína, že VR podporuje plány udržateľnej mestskej mobility založenej na multimodalite a koordinovanom využívaní mestskej dopravy a logistiky s nízkymi alebo nulovými emisiami, pričom zdôrazňuje hlavnú úlohu železničnej a vodnej dopravy pri znižovaní emisií;
40. pripomína, že v sektore mestskej dopravy dochádza v súčasnosti k formovaniu a zmene paradigmy, čo sa prelína s transformáciou v oblasti využívania energie (elektrifikácia, alternatívne palivá) a v oblasti technológií (inteligentný dopravný systém) a so zmenou správania (hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, zameranie na aktívne cestovanie). Tieto zmeny vplývajú tak na osobnú, ako aj nákladnú dopravu, a na pracovné cesty i rekreačné cestovanie. Tento posun paradigmy možno zamerať na dosiahnutie cieľov inteligentných miest, ako je stimulácia miestneho trhu s inováciami, uplatňovanie najlepších dostupných technológií a rozhodovanie založené na vedomostiach;
41. sa tiež domnieva, že technológie inteligentnej mobility môžu pomôcť pri hľadaní riešení udržateľnej mobility v oblastiach s nízkou hustotou obyvateľstva, vo vidieckych oblastiach a okrajových regiónoch, ako aj pri podpore aktívneho modelu mobility, ktorý môže zlepšiť zdravie občanov;

Vytvoriť viac príležitostí pre inteligentné obce na financovanie a urýchlenie inovačných riešení

42. pripomína, že najvzdialenejšie a iné ostrovné regióny sú privilegovanými oblasťami na skúšanie technologických a energetických riešení a nových postupov a sú tiež považované za „živé laboratória“. Izolovanosť, vzdialenosť od centra Európy, bohatá biodiverzita, blízkosť a dostupnosť mora, extrémne environmentálne javy (atmosférické a geologické) a dostupnosť geotermálnej energie nepredstavujú v rámci vývoja riešení na realizáciu cieľov udržateľného rozvoja obmedzenia, ale skôr geograficky výhodné príležitosti na testovanie prototypov v kontrolovaných, ale aj extrémne náročných podmienkach;

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 86, 7.3.2019, s. 36.

43. zdôrazňuje potenciál miestnych zón, v ktorých možno testovať pružné a inovatívne regulačné nástroje alebo alternatívy regulácie v reálnom mestskom prostredí, ktoré môžu umožniť preskúmanie a následné zavádzanie udržateľných inovácií (napr. v oblasti bývania). Mesto ako „stroj na učenie“ uľahčuje sociálne učenie a umožňuje spoluprácu, ktorá môže znížiť sociálne riziká;
44. zdôrazňuje význam decentralizácie fiškálnej oblasti s cieľom uľahčiť lepšie zakotvenie regionálnych a (veľkých) mestských fiškálnych opatrení zameraných na zmenu klímy v miestnom kontexte;
45. zdôrazňuje, že je dôležité poskytovať miestnym spoločnostiam nástroje a činnosti na budovanie kapacít s cieľom umožniť ich prechod na inteligentné spoločnosti, preklenúť digitálnu priepasť a zabezpečiť, aby sa nezabudlo na žiadneho občana ani žiadne územie;
46. pripomína kľúčovú úlohu verejno-súkromných partnerstiev pri zavádzaní inteligentných miest a obcí a vyzýva Európsku komisiu, aby vynaložila ďalšie úsilie na vytvorenie podmienok, ktoré umožnia veľkým a malým miestnym samosprávam uplatňovať tento nástroj;
47. opätovne vyzdvihuje úlohu inteligentných spoločností ako hnacej sily inteligentnej a inkluzívnej energetickej transformácie a vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej podporovala inteligentné mestá a obce v ich činnosti prostredníctvom špecializovaných a dostupných nástrojov financovania;
48. víta rozhodnutie Európskej komisie určiť poslanie klimaticky neutrálnych a inteligentných miest v rámci nového programu Horizont Európa;
49. žiada, aby politika EÚ v oblasti klímy mala holistický charakter a bola založená na systémovom a integrovanom prístupe, pričom konštatuje, že politiky EÚ a národné politiky sú často roztrieštené medzi rôzne sektory a kategórie a medzi mestské a vidiecke oblasti.

V Bruseli 9. októbra 2019

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Karl-Heinz LAMBERTZ